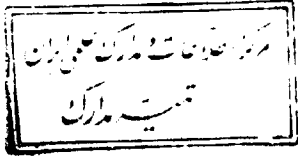

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۲۴۳۲۱

۱۳۷۸ / ۱ / ۲۰

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده داروسازی

پایان نامه:

برای دریافت درجه دکترای داروسازی

موضوع:

بررسی اپیدمیولوژی انگل‌های روده‌ای در شهرستان ورامین

به راهنمایی:

استاد ارجمند جناب آقای دکتر ایرج موبدی

نگارش:

حیدر هادی

شماره پایان نامه: ۳۹۱۱

سال تحصیلی: ۷۷-۱۳۷۶

1833/2

۲۴۳۲۸

تقدیم به ...

آنانکه شیرۀ جانیشان را همچون آب زلالی که بر پای نهال هستیم ریختند،
آنانکه در شب‌های سرد و تاریک زندگی وجودشان همچون شمعی فروزان و
هستی‌بخش بوده است،
آنانکه آرامگاه تمام لحظات زندگیم و دستان مهربانیشان گرمی‌بخش وجودم بودند،
آنانکه همواره چراغ دلم را به نور امید روشن نگه داشته‌اند،
آنانکه آسودگی و رفاه مرا به رنج و مشقت خویش ترجیح دادند،
آنانکه تمامی موفقیت‌های زندگیم را مرهون تلاش‌های آنها هستم،
آنانکه اگر توانائی تقدیم تمام جهان را به آنها داشتم، جبران ذره‌ای از زحمات و
محبت‌هایشان مقدور نبود.

پدر و مادر عزیزم

تقدیریم به ...

خواهر و برادرانم، همسران و فرزندان آنها، آن سایه‌افکنان همیشگی مهر که زحمات بسیاری برایشان داشتم و امیدی اندک برای جبران این همه.

تقدیریم به ...

معلم علم و اخلاق جناب آقای دکتر ایرج موبدی استاد محترم گروه انگل‌شناسی
دانشگاه علوم پزشکی تهران که علم ایشان راهنمای این رساله بوده و عمل و اخلاق
ایشان راهنمای زندگیم می‌باشد.

«من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق»

با تشکر و قدردانی از:

- هیأت محترم قضات که زحمت قضاوت این رساله را به عهده گرفتند.

- ریاست محترم خانه بهداشت روستای محمدآباد عربها، جناب آقای دکتر مقدار

تبریزیان و کارشناسان و بهورزان شبکه بهداشت شهرستان ورامین

- جناب آقای مسعود تاجیک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری شهرستان ورامین

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
.....	فصل اول: مقدمه، اهمیت و هدف تحقیق
۲.....	مقدمه
۲.....	علت انتخاب طرح و بیان اهمیت تحقیق
۴.....	هدف تحقیق
۵.....	فصل دوم: کلیات انگل شناسی
۶.....	الف- انگل شناسی عمومی
۱۰.....	ب- مروری بر تک‌یاختگان روده‌ای
۱۱.....	۱- انتامبا هیستولیتیکا
۱۵.....	۲- ژیا ردیا لامبلیا
۱۹.....	۳- انتامبا کلی
۱۹.....	ج- مروری بر کرم‌های روده‌ای
۲۰.....	۱- تنیا سائیناتا
۲۳.....	۲- هیمنولپیس نانا
۲۶.....	۳- آسکاریس لمبری کوئیدس
۲۹.....	۴- کرم‌های قلابدار
۳۲.....	۵- تریکوریس تریکورا
۳۵.....	۶- اکسیور
۳۹.....	فصل سوم: خلاصه مقالات
۴۷.....	فصل چهارم: روش و تکنیک‌های آزمایش
۵۳.....	فصل پنجم: آشنایی با منطقه مورد مطالعه

۵۸	فصل ششم: جداول و نمودارها، بحث و تفسیر نتایج
۵۹	جداول و نمودارها
۷۲	بحث و تفسیر نتایج بدست آمده
۷۴	فصل هفتم: پیشنهادات، خلاصه، منابع
۷۵	پیشنهادات
۷۶	خلاصه پایان نامه
۷۷	منابع

فصل لول

مقدمه، اهمیت و هدف تحقیق

مقدمه

آلودگیهای انگلی در تمام نقاط جهان و به ویژه در کشورهای در حال توسعه از زمره شایعترین عفونت‌های انسانی بشمار می‌رود، این کشورها اکثراً در مناطق گرمسیر و نیمه‌گرمسیر قرار دارند که خود محیطی مناسب برای رشد و نمو انگل‌هاست. این آلودگیها مسؤول ابتلاء و مرگ و میر قابل ملاحظه‌ای در ساکنین زمین بوده و اغلب با تظاهرات غیراختصاصی خود را نشان می‌دهند. از طرفی فراوانی موارد ابتلا به انگل‌های متفاوت در جوامع روبه رشد، سالانه مقادیر قابل توجهی از منابع اقتصادی و انسانی این جوامع را به هدر میدهد. آنچه که همواره مورد نظر بوده و در برنامه‌های بهداشتی جایگاهی ویژه را به خود اختصاص می‌دهد سیاست تکیه بر جلوگیری از شیوع و ابتلا در مقابل درمان است.

در ایران با توجه به تنوع و گوناگونی آب و هوایی و خصوصیات زندگی و پایه‌های فرهنگی، اقتصادی و بهداشتی مردم و سایر عوامل مؤثر، تنوع انگلی زیادی وجود دارد که با توجه به بیماریزایی انگل‌ها در انسان و زیانهای جسمی، روانی، اقتصادی و اجتماعی ناشی از آنها و اهمیتی که مبارزه با آنها از نظر بهداشت دارد لزوم مطالعه درباره انتشار و فراوانی عفونت‌های انگلی را در هر منطقه و در هر جامعه ایجاب می‌نماید شناسایی منابع عفونت بیماری انگلی و نابودی آنها، و از طرفی آموزش بهداشت جهت افزایش آگاهی مردم و سرانجام درمان افراد آلوده می‌توان بهبودی و حفظ سلامتی افراد جامعه را تأمین و احتمال وقوع آلودگی مجدد را در آنان کاهش دهد. از اینرو، در این مجموعه سعی بر آن است که بررسی انجام شده در شهرستان ورامین ارائه گردد و علاوه بر درج نوع انگل و میزان آلودگی، عوامل مؤثر در شیوع و بروز این بیماریها در منطقه نیز مورد ارزیابی قرار گیرد، امیدواریم با انجام این تحقیق و تحقیقات مشابه در سراسر نقاط ایران اسلامی بتوانیم سهم کوچکی در این راه ایفا کنیم.

علت انتخاب طرح و بیان اهمیت تحقیق :

با توجه به برنامه‌ریزی جهت پیشگیری از ابتلا به کرم‌ها و تک‌یاخته‌های انگلی در ایران، آگاهی به تعداد مبتلایان در تمام نقاط کشور از ضروریات است اما بدلیل وسعت کشور و کمی مطالعات اپیدمیولوژیک کامل برای همه مناطق محاسبه تعداد مبتلایان به کرم‌ها و تک‌یاخته‌های انگلی مختلف بسیار مشکل است.

با توجه به اینکه در شهرستان ورامین مطالعات کمی از نظر بررسی میزان آلودگی به انگلهای روده‌ای صورت گرفته و با توجه به ضرورتی که در مورد تعیین انگلهای روده‌ای در مناطق مختلف کشور بحث شد، بنابراین مطالعه این منطقه نیز امری ضروری بنظر می‌رسد. امید آن داریم که با روشن شدن میزان شیوع انگلهای روده‌ای در کلیه نقاط ایران امکانات برنامه‌ریزی جهت کنترل بیماریهای انگلی فراهم آید.

اما اهمیت تحقیق را می‌توان از جنبه‌های مختلف بیان کرد که عبارتند از :

۱- جنبه بهداشت محیط : تعیین میزان شیوع انگلهای روده‌ای در منطقه ورامین برای آشنایی بیشتر مسئولین بهداشت محیط منطقه از وضعیت بهداشتی منطقه مربوطه بسیار ارزشمند است.

۲- جنبه پزشکی : با توجه به اینکه برخی از آلودگیهای انگلی بیماریزا می‌باشند و علائم بیماری انگلی اختصاصی نمی‌باشد، لذا نتایج بررسی معیار خوبی برای پزشکان منطقه در زمینه نقش احتمالی انگلهای روده‌ای در بروز علائم بیماریها می‌باشد.

۳- جنبه دارویی : مسئولین دارویی منطقه می‌توانند بر اساس نتایج این بررسی، داروهای مناسبی و کافی در زمینه درمان بیماریهای انگلی تأمین نمایند.

۴- جنبه درمانی : کلیه افراد مبتلا به آلودگیهای انگلی، پس از انجام آزمایش و تعیین نتایج آزمایش، از بیماری خود مطلع شده و نسبت به درمان خود تشویق شوند.

هدف تحقیق

هدف کلی از طرح حاضر تعیین میزان شیوع عفونت‌های انگلی روده و عوامل مؤثر بر آن

در شهرستان ورامین می‌باشد.

اهداف اختصاصی که به موازات هدف کلی برایمان اهمیت دارد تعیین میزان شیوع

عفونت‌های انگلی روده برحسب موارد زیر می‌باشد:

۱- برحسب سن افراد

۲- برحسب جنس افراد

۳- برحسب سطح تحصیلات فرد

۴- برحسب شغل فرد

۵- برحسب تعداد افراد خانواده

هدف کاربردی طرح، بالا بودن سطح بهداشت و رعایت موازین بهداشتی از طریق

شناساندن چگونگی پیشگیری و نیز درمان همزمان موارد بیماری در اهالی است.

هدف نهایی این تحقیق نیز ارتقای سطح سلامت جامعه می‌باشد.

فصل دوم
کلیات انگل شناسی

انگل‌شناسی عمومی

انگل‌شناسی Parasitology علمی است که درباره ارگانسیم‌هایی بحث می‌کند که به طور موقت یا دائم در خارج یا داخل ارگانسیم‌های زنده دیگر برای بدست آوردن غذا زندگی کرده و همچنین به نحوه ارتباط این ارگانسیم‌ها به میزبانهای خود می‌پردازد. زندگی انگلی عبارت است از یکی از اشکال همزیستی فیزیولوژیکی بین دو حیوان از دو جنس مختلف که یکی از آنها «انگل» معمولاً کوچکتر و ضعیف‌تر بوده و در سطح یا داخل بدن جنس قویتر «میزبان» زندگی و تغذیه می‌کند و در بدن او ایجاد اختلال می‌نماید. این همزیستی ممکن است دائمی یا موقت باشد^(۱).

اپیدمیولوژی

آندمیک بودن یک انگل به عواملی مانند وجود میزبان مناسب، خروج آسان از میزبان و شرایط مناسب زیستی در محیط خارج بستگی دارد. انگلهای با چرخه زندگی ساده احتمالاً انتشار جهانی بیشتری نسبت به انگلهای با چرخه زندگی پیچیده‌تر دارند. شرایط اقتصادی و اجتماعی بر انتشار و گسترش انگلهای انسان مؤثر است. بهداشت فردی و عمومی نامناسب و پایین بودن فرهنگ مردم انتشار بیماریهای انگلی را تسهیل می‌کند. مهاجرت مردم نیز بیماریهای انگلی را در تمام دنیا گسترش می‌دهد.

اگرچه گونه‌های بسیار مهمی از انگل‌ها انتشار جهانی دارند، اما کشورهای مناطق حاره که شرایط مناسب از لحاظ درجه حرارت و رطوبت برای انگل‌ها وجود دارد، مناسبترین مکان برای حیات، رشد لارو و انتقال انگل می‌باشند^(۲).

دوره زندگی و رابطه میزبان و انگل

میزبان حیوانی است که انگل را در بدن خود نگاهداری می‌کند. دو نوع میزبان وجود دارد: میزبان نهایی و میزبان واسط، میزبان نهایی موجودی است که معمولاً شکل بالغ انگل را در بدن خود پرورش می‌دهد. این نوع میزبان برای برخی از انگل‌ها کاملاً اختصاصی است، یعنی انگل تنها می‌تواند در بدن آن میزبان زندگی نماید ولی در بسیاری از موارد یک انگل می‌تواند در داخل بدن انواع مختلفی از میزبانان نهایی زیست نماید.

میزبان واسط، حیوانی است که در مرحله لاروی یا کیستی و یا مرحله تکثیر غیرجنسی انگل را در بدن خود پرورش می‌دهد. گاهی اوقات یک حیوان یا انسان می‌تواند هم به صورت میزبان واسط و هم بصورت میزبان نهایی باشد^(۱).

از نظر جایگاه پزشکی شناخت چرخه زندگی انگل اهمیت بسزایی دارد چون چگونگی آلوده شدن انسان و شیوه‌هایی که می‌توان به وسیله آنها از عفونت انگلی جلوگیری نمود مشخص می‌شود.

عفونت انگلی و بیماری

در انتقال انگل‌ها سه عامل دخالت دارند: ۱- منبع عفونت ۲- راه انتقال ۳- وجود یک میزبان حساس. ترکیب اثرات این سه عامل شیوع انگل را در هر زمان و مکانی تعیین می‌کند. چون عفونت‌های انگلی غالباً تمایل به طی یک سیر مزمن بدون علایم و یا علایم ناچیزی دارند یک شخص مبتلا ممکن است بدون نشان دادن تظاهرات بالینی، ناقل آن انگل گردد و از این طریق به عنوان یک منبع مهم انتقال عفونت به دیگران عمل نماید. این امر احتمالاً حالت طبیعی عفونت را نشان می‌دهد که در آن بین میزبان و انگل تعادل برقرار است.

بنابراین عفونت همیشه به بیماری منتهی نمی‌گردد. طرق رسیدن انگل‌ها از منابع اولیه